

Chceme vědět, jak jsme kompetentní?

Zlata Houšková

Národní knihovna ČR, Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP)
zlata.houskova@nkp.cz

Jarmila Burgetová Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP)
jarmila.burgetova@seznam.cz

INFORUM 2007: 13. konference o profesionálních informačních zdrojích
Praha, 22. - 24.5. 2007

Abstrakt

Od roku 1997 probíhá pod záštitou Evropské unie ve skupině evropských států (Francie, Španělsko, Německo, Itálie, Belgie, Rumunsko, Česká republika, Velká Británie) projekt CERTIDoc (dříve DECIDoc) zaměřený na definování a certifikaci kompetencí informačních pracovníků. Obecně známými výstupy tohoto projektu v ČR jsou dvě vydání publikace Euroguide LIS (Evropský průvodce kompetencemi pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb). Obě vydání, druhé v roce 2006, vyšla v českém překladu v edici Aktuality SKIP. Nejde ovšem pouze o přehled žádoucích kompetencí; projekt nabízí mnoho dalších využití: k tvorbě obsahu vzdělávacích programů, pro autoevaluaci vlastních kompetencí, stanovení profesního růstu ad. A vývoj by měl směřovat ještě dále - k zavedení systému certifikace těchto kompetencí v České republice. Jde o projekt dlouhodobý, který se bude vyvíjet tak, jak se bude vyvíjet naše profese. Ale - jsme schopni a ochotni porovnávat se s informačními specialisty v ostatních evropských zemích? Máme o něco takového vůbec zájem? Dokážeme z našich řad vybrat a respektovat skupinu expertů, kteří budou naše kompetence posuzovat? Jsme již na něco takového připraveni? SKIP nabízí odborné veřejnosti nejen diskusi, ale i spolupráci při využití všech možností, které projekt CERTIDoc oboru nabízí.

Od roku 1997 probíhá pod záštitou Evropské unie a s podporou programu Leonardo da Vinci ve skupině evropských států (postupně Francie, Španělsko, Německo, Itálie, Belgie, Rumunsko, Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Portugalsko, Velká Británie) projekt CERTIDoc (dříve DECIDoc) zaměřený na definování a certifikaci kompetencí informačních pracovníků, resp. pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb včetně systemizace a formalizace procesu certifikace. „Spiritus agens et movens“ projektu je především francouzská ADBS (L'Association des professionnels de l'information et de la documentation), dále španělská SEDIC (Sociedad española de documentación e información científica) a německá GDI (Deutsche Gesellschaft für Informationswissenschaft und Informationspraxis). V poslední době se v projektu dále významně angažují Bureau van Dijk – informační společnost se sídlem v Paříži a v Bruselu a Université libre v Bruselu. Od počátku je účastníkem projektu Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP).

Prvním hmatatelným výsledkem této aktivity byl Euroguide LIS (1. vydání), který spatřil světlo světa v r. 1999. Jeho český překlad (**Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb**) vydal SKIP ještě téhož roku. Přes určité problémy překladu, které byly především důsledkem odlišností a jistého terminologického nesouladu ve francouzštině a angličtině, ale samozřejmě také rychlosti českého vydání, dostala česká knihovnická a informační veřejnost do rukou zajímavý nástroj k měření odborných kompetencí pracovníků, jejich možné evaluaci a zejména mezinárodnímu srovnání. Publikace byla prezentována na všech prestižních profesních shromážděních, dodána oborovým školám, spolupracujícím institucím a ministerstvům (VÚP, VÚOŠ, MPSV, MK, MŠMT). Byla velice rychle rozebrána, přestože vyšla v mimořádně vysokém nákladu. Poté byla vystavena na webu SKIP: <http://skip.nkp.cz/KeStazeni/smernice.pdf> Odborná veřejnost byla vyzvána k diskusi, případně k praktickému využití.

Druhým milníkem na cestě projektu se stal rok 2004, kdy vyšlo druhé, zcela přepracované vydání Evropského průvodce a současně první vydání Úrovní kvalifikace. Toto vydání se pokouší identifikovat kompetence a schopnosti, které jsou charakteristické pro různá povolání v knihovnických a informačních službách, a rozděluje je do 33 okruhů v pěti skupinách (Informace, Technologie, Komunikace, Řízení a Ostatní vědní obory), vždy ve 4 úrovních pro každou kompetenci. Kromě

toho definuje i 20 hlavních žádoucích schopností pracovníků v oboru. Průvodce je dostupný již v deseti jazycích v elektronické nebo tištěné podobě (francouzsky, chorvatsky, italsky, maďarsky, německy, portugalsky, rumunsky, španělsky, připravuje se vlámský překlad), sedm jazykových mutací je dostupných na webu CERTIDoc

V r. 2006, tentokrát po mnohem pečlivější, promyšlenější, ale i náročnější práci vydává SKIP také český překlad pod názvem **Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb**. Publikace byla již několikrát představena a nabídnuta odborné veřejnosti. Z iniciativy Ústavu informačních studií FF UK proběhl v prosinci loňského roku ve spolupráci se SKIP k problematice profesních kompetencí zajímavý workshop.

Předpokládá se, že práce na Evropském průvodci budou průběžně pokračovat tak, aby co nejpružněji reagoval na vývoj oboru. Každá členská země má možnost účastnit se procesu aktualizace buď formou návrhů na opravy stávajících údajů nebo na doplňky. Sedm profesních asociací ustavilo tzv. groupes-miroirs – pracovní skupiny, které mají dále soustavně analyzovat využití Průvodce ve svých zemích, shromažďovat a kontrolovat návrhy na opravy, zlepšení a doplňky. Tyto opravy budou diskutovány a případně zařazeny do nové verze průvodce, jejíž vydání je plánováno na rok 2009. I SKIP je členem Stálé komise pro pokračování Evropského průvodce (SCEF), odborná veřejnost v ČR má tedy rovněž možnost vstupovat do mezinárodního procesu definování odborných oborových kompetencí.

Díky projektu CERTIDoc získal náš obor akceptovatelný mezinárodní standard odborných kompetencí otevřený vývoji, kritice a průběžným změnám, který není nekompetentním diktátem shora (legislativa, administrativa), nýbrž vzešel z dlouhodobé práce expertních zástupců odborné veřejnosti.

Možností využití Evropského průvodce je celá řada. Jedním z možných nástrojů je i Evropský systém certifikace informačních pracovníků. V souladu s ním by mohly profesní organizace vytvářet systém odborného hodnocení pracovníků na republikové úrovni a poté podle stanovených pravidel udělovat Evropský certifikát (tedy jakousi značku profesní kvality) případným zájemcům – kandidátům. Jak by měl tento proces certifikace vypadat? Profesní organizace (v případě České republiky např. SKIP) jmenuje certifikační výbor, který na základě hodnocení a doporučení jmenované komise expertů uděluje certifikát. Ten je propůjčován na dobu 5 let ve čtyřech úrovních (asistent, technik, manažer a expert). Úspěšný žadatel o

certifikaci je zařazen do registru držitelů certifikátu, po pěti letech může požádat o obnovení certifikace nebo o postoupení na vyšší úroveň, případně se certifikátu vzdát (ukončit jeho držení). Je třeba poznamenat, že ADBS, DGI A SEDIC již evropské certifikace pracovníků provádějí.

Naše odborná veřejnost diskuse o možnosti certifikace kompetencí a o výhodách a nevýhodách tohoto nástroje vede zatím ovšem zdrženlivě a pouze v akademické rovině. Navíc je v českém prostředí zřejmý i poměrně negativistický přístup k této problematice: na jedné straně je vše svalováno na nedostatek mzdových prostředků, případně omezování pravomocí managementu rozpočtovými pravidly a s tím související nedostatek kvalifikovaných pracovníků v oboru, nemožnost kariérního růstu atp. Na druhé straně evaluace odborných kompetencí pracovníků probíhá v institucích zřídka, změny v organizaci práce nebývají dostatečně flexibilní, mnoho expertů musí vykonávat činnosti neadekvátní jejich schopnostem (což je ovšem ekonomicky velmi neefektivní), nekompetentní pracovníci velmi často zastávají místa, na něž odborně nestačí; jednostranně bývají přeceňovány některé specializace/činnosti a nedoceňovány specializace/činnosti jiné, personální audit a personální politika neexistuje, kvalita pracovníků v personálních útvarech bývá přinejmenším sporná atd. atd. Vše samozřejmě souvisí i se vztahem organizace a jejího managementu k celoživotnímu vzdělávání a růstu kvalifikace pracovníků. S přibývajícím počtem vysokoškolsky vzdělaných lidí však bude nepochybně certifikace jejich kompetencí nabývat na významu.

Jsme ale schopni a ochotni nechat hodnotit své odborné kvality? Chceme se porovnávat s informačními specialisty v ostatních evropských zemích? Jsme již na něco takového připraveni? Budeme schopni akceptovat verdikt expertů? Budeme s ním umět pracovat jako zaměstnanci a využít jej jako zaměstnavatelé? A dokážeme z našich řad vybrat a respektovat skupinu expertů, kteří budou naše kompetence posuzovat? Nemáme samozřejmě zatím asi ani příliš jasno, zda a jak jsme schopni s Evropským certifikátem dále pracovat v praxi, jaký by mohl být jeho přínos. Přinese držitelům nějaké výhody (kromě toho, že jej budou uvádět ve svém životopise)? Má SKIP nebo jiná instituce usilovat o vytvoření certifikačního výboru? Bude úsilí, které do této práce vloží, úměrné zájmu informačních profesionálů o problematiku, případně o udělení certifikátu? Otázek je řada. Budeme si je klást?

Zmínili jsme již, že Evropský průvodce neslouží pouze jako přehled žádoucích kompetencí; projekt nabízí mnoho variant dalšího využití: lze podle něj

vytvářet obsah vzdělávacích programů a kurikulí – může tedy sloužit vzdělávacím institucím a organizacím včetně škol, je dobrou metodickou pomůckou pro autoevaluaci vlastních kompetencí, poslouží k plánům profesního růstu, nepochybně má význam pro další úpravy katalogu prací či systém typových pozic v oboru atd. Na myšlenku zavedení systému certifikace kompetencí bychom však rozhodně neměli zapomenout.

SKIP nabízí odborné veřejnosti nejen diskusi, ale zejména spolupráci při využití všech možností, které projekt CERTIDoc oboru nabízí. Víme, jaké kompetence by měl mít profesionál v oboru. Co s tím uděláme? Uděláme s tím něco?

Literatura:

1. Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb. Část 1, Kompetence a schopnosti. Část 2, Úrovně kvalifikace. Přel. Lucie Landová, překlad upravila a obě části redigovala Jarmila Burgetová. Praha : SKIP ČR, 2006. 91 s. ISBN 80-85851-17-2.
2. BUŘILOVÁ, Marcela. Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb. *Bulletin SKIP*. [online]. 2006, č. 4 [cit. 2007-03-12]. Dostupné z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull06_423.htm#ti>. ISSN 1213-5828
3. PAPIK, Richard. Kompetence, schopnosti a vlastnosti informačních profesionálů. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 11 [cit. 2007-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3690>>. URN-NBN:cz-ik3690. ISSN 1212-5075
4. SKOLKOVÁ, Linda. Zpráva z workshopu Kompetence a schopnosti informačního profesionála: jak je poznat, rozvíjet, hodnotit, certifikovat. *Ikaros* [online]. 2007, roč.11, č. 1. Dostupné z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3817>>. URN-NBN:cz-ik3690. ISSN 1212-5075

Bližší informace o projektu CERTIDoc na URL: <http://www.certidoc.net/index.php>